

FAHRENHEIT 451 (François Truffaut / 1966)

Fahrenheit 451 és la temperatura a la que el paper dels llibres comença a cremar. Amb aquest títol, el director francès ens proposa una adaptació al cinema de la novel·la homònima de Ray Bradbury. Fahrenheit 451 és una distopia que adverteix del tipus de societat que es pot originar arran de la uniformització imposada pels mass media i les xarxes socials, que comporten l'abandonament de la lectura i la reflexió.

Guy Montag és un bomber disciplinat encarregat de cremar els llibres prohibits pel govern. Encarna la figura de la policia del pensament, per fer servir l'expressió d'Orwell, en una societat totalitària, una societat on la vida pública i privada de les persones és controlada pel règim. Aquest control és simbolitzat per les antenes que tenen les cases, per les denúncies que la gent diposita a la bústia i per la manipulació de la informació quan en Montag arriba a l'illa dels rapsodes. La trobada casual de Montag amb una mestra, expulsada de la seva escola perquè s'atreveix a llegir, li canviarà la vida. Montag començarà a tenir dubtes sobre la seva tasca de bomber priròman i sobre els efectes que té per a la societat. Va descobrint el gust per la lectura. Va veient que darrere de cada llibre hi ha un autor, a diferència del seu cap, que diu que tots els llibres són iguals i només porten problemes i malestar. Per això s'han de cremar, perquè fan pensar. El que cal és encoratjar la gent a fer activitats que els facin feliços, com ara l'esport.

L'antítesi de la mestra d'escola és la dona de Guy Montag. Adicta a la pantalla i a les trobades virtuals, viu aïllada a casa seva enganxada als estimulants que la mantenen en acció. Quan el seu marit li diu que l'ascendiran, només pensa a comprar una altra pantalla, creient que això l'ajudarà a sortir del seu món. Fins que un dia queda inconscient a causa dels fàrmacs i el seu marit es veu obligat a trucar els serveis sanitaris. La seva sorpresa és que quan arriben els serveis mèdics, no hi ha cap metge. En una societat homogeneïtzada i anestesiada, no fan falta metges ni mestres. Només calen tècnics per resoldre els problemes i ideòlegs per modular alumnes estereotipats. Tots porten el mateix uniforme exterior, símbol de la uniformitat interior. Tots han de ser iguals per a què hi hagi

llibertat, diu un dels bombers piròmans a Morgan, fent-se ressó de la frase d'un personatge de Dostoievski a la seva novel·la *Els dimonis*.

Guy Montag és denunciado per la seva pròpia dona i la seva casa és inspeccionada. Montag aconsegueix escapar, després d'assassinar el seu cap, a una illa solitària poblada de persones que s'identifiquen amb els autors que llegeixen. S'aprenen de memòria els autors clàssics de la literatura i la filosofia. Aquesta imatge té una doble lectura: memoritzar els autors pot ser vist com una "còpia de seguretat" en cas que es perdessin els seus llibres. Però també pot tenir un altre significat: fer vida els autors que hom llegeix i així transmetre'ls a les generacions següents: aquesta és la màxima garantia que sobreviuran. Com deia Sòcrates, una vida sense inquietuds no val la pena ser viscuda. Bradbury / Truffaut diuen que una vida sense llibres no val la pena ser viscuda. Per això la dona de la casa que troben plena de llibres es deixa cremar amb els llibres perquè sense llibres la seva vida no té sentit.

Al final, la dona d'en Montag abandona casa seva perquè no pot suportar que hi hagi llibres. Tot un símbol. Una societat totalitària ha de prohibir els llibres perquè fan pensar. Una societat homogeneitzada i anestesiada per la ideologia tecnològica i les xarxes socials ja no necessitarà que els hi prohibeixin, perquè ja no llegiran. Una societat sense llibres és una societat deshumanitzada, sense sentiments i indiferent a tot el que passa: les guerres ja no fan morts. Però no necessàriament sense llibres físics. Hi poden haver molts llibres, però totalment irrelevants. "Hi ha moltes maneres de cremar llibres" diu Ray Bradbury a la seva novel·la: suprimint paràgrafs, moderant el llenguatge, agradant al lector. La literatura ha d'incomodar (ha de fer pensar), no ha de complaure. No ens deixem enlluernar per la florent indústria editorial o pels èxits de la indústria cultural. A la Leninka de Moscú hi ha més de 20 milions de llibres, però als anys 1970-1980 no hi havia cap llibre de Trotski, de Solsehnitsyn o de Nietzsche. Per a les generacions joves, que pensen que troben tot el que volen a internet (cosa que és falsa), els índexs de llibres prohibits són una advertència. Perquè la primera censura és internet.

JOSEP HEREU